

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ»

Виконавець:

Студентка ЦЗФН

Кузнєцова Зоя Леонідівна _____

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Захарченко Наталя Вячеславівна _____

Одеса – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Транспорт як галузь економіки, велика за масштабами, має значний вплив на всі аспекти життя суспільства та його розвиток. Вона вирізняється високим рівнем технологічності, технічного оснащення та має стратегічне значення для забезпечення життєдіяльності як окремих громадян, так і країни в цілому. На практиці транспортні системи забезпечують доступ до територій і ресурсів, з'єднують виробничу і споживчу сфери, сприяють розширенню ринків і покращенню рівня життя населення.

Транспортна галузь є невід'ємною частиною державної економічної політики та відіграє ключову роль у забезпеченні обороноздатності країни. Водночас вона виступає показником соціально-економічного розвитку, зосереджуючи увагу на екологічних аспектах. Її вплив на якість життя, створення умов для економічного зростання, підтримку підприємництва, а також роль у збереженні довкілля є важливими складовими.

Актуальність вдосконалення державної політики у сфері транспорту в Україні обумовлена необхідністю сталого розвитку держави та підвищення рівня життя. Особливо важливим є розвиток транспортної галузі для України в умовах війни, оскільки це має значення для збереження державності, суверенітету та територіальної цілісності.

Існують різноманітні механізми державної політики щодо розвитку транспортної галузі в Україні, які, однак, не завжди є достатньо ефективними та можуть створювати перешкоди у вирішенні існуючих проблем. У зв'язку з цим, актуальним є створення нової, дієвої та ефективної транспортної галузі, яка відповідала б сучасним викликам і ризикам шляхом поліпшення механізмів її розвитку та реалізації.

Проблематику формування ефективної стратегії розвитку транспортної галузі в Україні досліджували багато науковців-логістів та тих, хто вивчає питання транспортної сфери зокрема, Андрейченко А. В. [59], Гудима Р. Р. [8], Доброва Н. В. [12; 57], Ємельянова О.Ю. [35], Захарченко Н. В. [15; 59], Карпов В. А. [17], Каражия Е. А. [12], Кічук Н. В. [19], Ковальов А. І., [19], Колесник О. О. [20; 57], Кудрицька Н. В. [22], Логутова Т. Г. [25], Лутай Т. [26], Подмазко О. М. [33; 57], Полторацький М. М. [25], Прейгер Д. К., Собкевич О. В. [35] та інших. Більшість публікацій авторів присвячені аналізу стану та проблемам транспортної галузі до початку повномасштабного вторгнення з боку рф. Це фактор найбільше вплинув на стан транспортної галузі України на сучасному етапі. Саме це стало основним критерієм, що зумовило вибір кваліфікаційної роботи дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та прикладні аспекти перспектив розвитку транспортної галузі України.

Для досягнення мети було поставлено наступні **завдання**:

- розкрити сутність та визначити роль транспортної галузі в економіці України;
- вивчити нормативно-правову базу транспортного сектору країни;
- розглянути міжнародний досвід та тенденцій розвитку транспортної галузі європейських країн;
- оцінити стан матеріально-технічної бази транспортної галузі України;

- проаналізувати вплив воєнних дій на стан транспортного сектору;
- надати оцінку сучасного розвитку транспортної галузі України;
- визначити напрямки діяльності для залізничного, автомобільного і водного транспорту;
- обґрунтувати можливості адаптації транспортного сектору до європейських стандартів та окреслення співпраці з країнами ЄС.

Об'єктом дослідження є процес вивчення перспектив розвитку транспортної галузі України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних аспектів дослідження пріоритетних напрямів розвитку транспортної галузі України.

Методи дослідження включають статистичний, порівняльний і графічний аналізи, систематизацію та узагальнення, метод стратегічного планування, зокрема SWOT-аналіз транспортної системи України, а також економіко-статистичні методи для дослідження тенденцій та структури транспорту, співпраці з ЄС та графічного представлення даних.

Інформаційна база дослідження складається з законодавчих і нормативних актів України, статистичних даних, матеріалів Держстату та Міністерства розвитку громад та територій України, наукових публікацій українських та зарубіжних дослідників, опублікованих у періодичних виданнях та в Інтернеті.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок тексту. Основний текст – 80 сторінки, міститься 3 таблиці, 7 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю: Кузнецова З. Л. Аналіз впливу повномасштабної війни на функціонування транспортного сектору України. *Науковий студентський вісник. ОНЕУ, 2024. № 41 (1). С. 9-11.*

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні аспекти особливостей транспортної галузі України*» окреслено сутність та роль транспортної галузі України. Зроблено аналіз нормативно-правової бази транспортного сектору країни. Визначено міжнародний досвід та тенденцій розвитку транспортної галузі європейських країн.

У другому розділі «*Аналітична оцінка функціонування транспортної галузі України*» досліджено оцінку стану матеріально-технічної бази транспортної галузі України. Представлено аналіз впливу воєнних дій на стан транспортного сектору. Проведено дослідження сучасного розвитку транспортної галузі України.

У третьому розділі «*Визначення напрямів розвитку транспортної галузі України*» визначення напрямків діяльності для залізничного, автомобільного і водного транспорту та адаптацію транспортного сектору до європейських стандартів та окреслення можливостей співпраці з країнами ЄС.

ВИСНОВКИ

1. Транспортна галузь є ключовим елементом національної економіки, що забезпечує ефективний рух товарів, послуг та людей. Вона виконує функцію зв'язку між різними секторами економіки та регіонами країни, створюючи умови для

інтеграції національного ринку. Роль транспортної системи у наступному: транспорт сприяє збільшенню обсягів внутрішньої та міжнародної торгівлі, зниженню логістичних витрат та розвитку експорту; забезпечує мобільність населення, доступ до послуг охорони здоров'я, освіти, культурних і соціальних об'єктів; підтримує розвиток промисловості, сільського господарства та інших галузей; є частиною національної безпеки та забезпечує швидке реагування на кризові ситуації. Отже, транспортна галузь не лише визначає рівень економічного розвитку країни, але й створює фундамент для сталого розвитку суспільства.

2. Нормативно-правове регулювання є важливим елементом для забезпечення ефективного функціонування транспортної галузі. Основою є: закони та кодекси, які регламентують використання різних видів транспорту, організацію пасажирських і вантажних перевезень, а також визначають права та обов'язки учасників транспортного процесу; міжнародні угоди: забезпечують інтеграцію в глобальні транспортні мережі, стандартизацію логістики та спрощення процедур для транскордонних перевезень; екологічні нормативи: регулюють вплив транспорту на навколишнє середовище, сприяють впровадженню стійких та екологічно безпечних технологій; технічні стандарти визначають вимоги до транспортних засобів, інфраструктури та безпеки перевезень. Ефективне нормативно-правове регулювання дозволяє забезпечити безпеку, ефективність та прозорість роботи транспортного сектору, створюючи умови для його розвитку та залучення інвестицій.

3. Досвід розвинених країн демонструє важливість комплексного підходу до розвитку транспортної галузі. Основні уроки, які можна винести з цього досвіду: Європейський Союз створив Транс'європейську транспортну мережу (TEN-T), яка інтегрує різні види транспорту (залізничний, автомобільний, морський і повітряний) для забезпечення безперервного руху товарів і людей. Екологічна стійкість (Нідерланди, Норвегія): акцент на розвиток електротранспорту, мультимодальних перевезень і екологічно чистих видів транспорту, таких як велосипеди та громадський електротранспорт. Інновації та цифровізація (Німеччина, Швеція): використання інтелектуальних транспортних систем (ITS), впровадження автоматизованого управління трафіком і автономних транспортних засобів; фінансування та інвестиції (США, Китай): створення механізмів приватно-державного партнерства для фінансування транспортних проєктів, модернізації інфраструктури та залучення іноземного капіталу. Пасажирська мобільність (Франція, Японія): розвиток швидкісного залізничного сполучення та інтеграція різних видів транспорту в єдині системи мобільності. Зарубіжний досвід доводить, що успішна транспортна система потребує стратегічного планування, інноваційного підходу та ефективного використання фінансових ресурсів. Впровадження таких практик в Україні дозволить підвищити ефективність транспорту, інтегрувати його у міжнародні мережі та забезпечити стійкий розвиток.

4. Україна має значний потенціал у сфері транспорту завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, але матеріально-технічна база транспортної галузі значною мірою застаріла і потребує модернізації: багато доріг, мостів, залізничних шляхів, портів та аеропортів перебувають у незадовільному стані через тривалий недоінвестування та відсутність комплексного підходу до їх оновлення; значна частина автопарку, вагонів, локомотивів та морських суден є

фізично і морально зношеною. Це обмежує швидкість, ефективність і екологічність перевезень; використання застарілих технологій та недостатня цифровізація управління транспортними процесами знижують конкурентоспроможність українського транспорту на міжнародному ринку; нестача фінансування як з державного, так і з приватного секторів ускладнює реалізацію масштабних інфраструктурних проектів. Таким чином, стан матеріально-технічної бази транспортної галузі є одним із головних викликів для України, і модернізація цієї бази є критично важливою для інтеграції до європейських транспортних мереж і підтримки економічного зростання.

5. Російська агресія значно вплинула на транспортну галузь України, створивши серйозні виклики для її функціонування. Багато доріг, мостів, залізничних вузлів, аеропортів і портів були знищені або пошкоджені внаслідок бойових дій. Внаслідок війни було пошкоджено близько 25,1 тис. км доріг та 344 мости й мостові переходи державного, місцевого чи комунального значення. Російські війська активно обстрілювали ключові аеродроми, пошкодивши 19 з 35 аеродромів, включаючи 12 цивільних і 7 аеродромів подвійного призначення. Внаслідок війни, загальний обсяг збитків у авіаційній сфері (аеропорти, аеродроми, авіаційна техніка) оцінюється в \$2,14 млрд. Прямі збитки комунальних підприємств і приватних перевізників від пошкодженого транспорту становлять \$0,83 млрд, включаючи знищені тролейбуси, трамваї та автобуси. Приватні втрати легкового транспорту оцінюються в \$1,86 млрд (близько 207 тис. автомобілів), а також втрачено 1629 одиниць пожежної техніки на суму \$89 млн. Це порушило транспортні зв'язки між регіонами та ускладнило міжнародну логістику; заблоковані морські порти Чорного моря обмежили експортні можливості України, особливо для аграрного сектору, який залежить від морської логістики; через втрату доступу до частини інфраструктури Україна змушена переорієнтувати вантажні перевезення на західні кордони, що створило додаткове навантаження на залізницю та автотранспорт; зросли витрати на транспортування через збільшення маршрутів та необхідність використання менш ефективних транспортних засобів; ризики для транспортування вантажів і пасажирів значно зросли через постійні обстріли та пошкодження об'єктів інфраструктури. Таким чином, воєнні дії створили масштабні виклики для транспортної галузі України, зруйнувавши значну частину її інфраструктури. Однак ці обставини також стимулювали переорієнтацію логістики та посилення співпраці з ЄС, що може сприяти відновленню та модернізації галузі.

6. На сучасному етапі транспортна галузь України знаходиться у стані перебудови через вплив воєнних дій та зміну економічних реалій. Основні зусилля спрямовані на відновлення пошкодженої інфраструктури, забезпечення військових та гуманітарних перевезень, а також розвиток альтернативних транспортних коридорів. Україна активізувала співпрацю з європейськими країнами у сфері транспорту, включаючи розвиток інфраструктури на західних кордонах, інтеграцію до європейської залізничної мережі та участь у програмах TEN-T. Українська залізниця стала ключовим інструментом для забезпечення перевезень, але потребує оновлення рухомого складу, модернізації інфраструктури та покращення ефективності. Попит на автомобільні перевезення зріс, що вимагає інвестицій у дорожню інфраструктуру, покращення контролю якості доріг і розвиток транзитних

коридорів. Часткове розблокування морських портів для експорту зерна (завдяки "зерновій угоді") стало тимчасовим рішенням, але для повного відновлення морської логістики необхідна деокупація територій та модернізація портової інфраструктури. Воєнні умови стимулюють впровадження цифрових рішень для управління логістикою та моніторингу безпеки транспорту. Таким чином, незважаючи на значні виклики, транспортна галузь України демонструє стійкість і адаптацію до умов війни. Активна інтеграція до європейських транспортних систем, модернізація інфраструктури та залучення міжнародної допомоги є основними напрямками для її подальшого розвитку.

7. Напрями підвищення діяльності автомобільного, залізничного та водного транспорту країни складають: розвиток дорожньої інфраструктури. Пріоритетом є модернізація доріг, мостів і автомагістралей, зокрема міжнародних транспортних коридорів, що інтегрують Україну в європейську транспортну мережу. Цифровізація тобто впровадження електронних систем управління дорожнім рухом, відстеження перевезень та моніторингу стану доріг. Екологічність включає сприяння використанню екологічно чистих видів транспорту, таких як електромобілі та гібриди, створення мережі зарядних станцій. Регулювання логістики, а значить, зниження бюрократичних бар'єрів для міжнародних перевезень, гармонізація стандартів із нормами ЄС. У залізничний транспорті, це, по-перше, модернізація інфраструктури в контексті реконструкції залізничних колій, перехід на європейську ширину колії у ключових напрямках для покращення міжнародних перевезень; по-друге, оновлення рухомого складу: закупівля нових локомотивів, вагонів і електропоїздів для підвищення енергоефективності та комфорту перевезень. Далі, це підвищення швидкості перевезень за рахунок розвитку швидкісних маршрутів для пасажирських перевезень, створення мультимодальних хабів та впровадження цифрових інновацій, тобто автоматизація управління рухом, електронні системи продажу квитків та моніторинг безпеки. Водний транспорт включає: відновлення портової інфраструктури, реконструкція пошкоджених морських та річкових портів, модернізація обладнання для вантажних операцій; розвиток внутрішніх водних шляхів, реалізація проектів з поглиблення русел річок, створення сучасних навігаційних систем; інтеграція з міжнародними маршрутами, участь у глобальних логістичних ланцюгах, розвиток мультимодальних перевезень через порти України; сприяння екологічності, перехід на судна, що використовують екологічно чисті види палива, зменшення впливу на довкілля. Підвищення ефективності всіх видів транспорту в Україні залежить від модернізації інфраструктури, впровадження цифрових технологій, екологічних інновацій та гармонізації з європейськими стандартами.

8. Євроінтеграція України відкриває нові можливості для розвитку транспортного сектору через: інтеграцію до Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T). Участь у проектах TEN-T сприяє створенню сучасних транспортних коридорів, що пов'язують Україну з ЄС; гармонізацію стандартів, приведення нормативно-правової бази до відповідності європейським вимогам, включаючи технічні, безпекові та екологічні стандарти; доступ до європейських фондів, використання фінансування з боку ЄС для модернізації транспортної інфраструктури, розвитку інноваційних технологій та впровадження «зеленого»

транспорту; розвиток мультимодальних перевезень, створення хабів, які поєднують автомобільний, залізничний, морський та повітряний транспорт для зниження логістичних витрат і підвищення ефективності; екологізацію транспортної системи, перехід на відновлювані джерела енергії, електрифікацію транспорту, а також стимулювання використання екологічно чистих видів транспорту; підвищення міжнародної конкурентоспроможності, полегшення митних процедур, покращення логістики для експорту українських товарів на ринки ЄС.

АНОТАЦІЯ

Кузнецова З. Л. «Перспективи розвитку транспортної галузі України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою «Економіка, планування та управління бізнесом». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – транспортна галузь України.

У роботі розглядаються сутність та роль транспортної галузі України. Зроблено аналіз нормативно-правової бази транспортного сектору країни. Визначено міжнародний досвід та тенденцій розвитку транспортної галузі європейських країн.

Досліджено оцінку стану матеріально-технічної бази транспортної галузі України. Представлено аналіз впливу воєнних дій на стан транспортного сектору. Проведено дослідження сучасного розвитку транспортної галузі України.

Обґрунтовано напрямки діяльності для залізничного, автомобільного і водного транспорту та адаптацію транспортного сектору до європейських стандартів та окреслення можливостей співпраці з країнами ЄС.

Ключові слова: транспортна галузь, Україна, перспективний розвиток, залізничний, автомобільний, морський транспорт, Євроінтеграція.

ANNOTATION

Kuznietsova Z. L. «Prospects for the development of the transport industry of Ukraine»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship and Trade» under the master's program «Economics, planning, and business management». Odesa National Economic University. Odesa, 2024.

The qualification work consists of three chapters. The object of the study is the transportation sector of Ukraine.

The study examines the essence and role of Ukraine's transportation sector. It includes an analysis of the regulatory and legal framework of the country's transport sector. International experience and development trends of the transportation industry in European countries are identified.

The study evaluates the state of the material and technical base of Ukraine's transportation sector. An analysis of the impact of military actions on the condition of the transport sector is presented. Research is conducted on the current development of Ukraine's transportation industry.

Directions for activity in railway, automotive, and water transport are substantiated, including the adaptation of the transportation sector to European standards and the exploration of cooperation opportunities with EU countries.

Keywords: transportation sector, Ukraine, prospective development, railway, automotive, maritime transport, European integration.